

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Ұлттық құндылық: Балаларға ою-өрнектің қолдану тәсілдерін түсіндіру

ЖАРИЯЛАНДЫ
26.12.2024СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/173854/>

Сабырова Назгүл Нұрымқызы

Лауазымы: тәрбиеші

Ақтөбе қаласы, №42 “Айналайын” МКҚК

Кіріспе: Қазақ халқының ұлттық өнері мен мәдениетінің маңызды құрамдас бөлігі – ою-өрнек. Бұл дәстүрлі сәндік өнер түрі көптеген ғасырлар бойы қазақ халқының тұрмыс-тіршілігінде, киім-кешек, тұрмыстық заттар, киіз үй, ас-бас, әшекейлерде көрініс тапты. Ою-өрнек тек сәндік әшекей ғана емес, ол – мәдениеттің, дүниетанымның, тарихтың және ұлттық құндылықтардың айқын көрінісі. Мектепке дейінгі ұйымдар мен балалар тәрбиесінде ою-өрнекке ерекше мән беру, оны сән ретінде пайдалану, өскелең ұрпақтың мәдени мұраны сақтап, құрметтеуге деген сүйіспеншілігін қалыптастырады. Ою-өрнек арқылы қазақ халқы өзінің тұрмыс-тіршілігін, табиғатқа деген көзқарасын, дүниетанымын білдіріп келеді. Балабақшада балаларға ою-өрнектің қолдану тәсілдерін түсіндіру – ұлттық мәдениетке деген сүйіспеншілікті тәрбиелеудің маңызды қадамы болып табылады.

Ою-өрнектің маңызы мен тарихы

Ою-өрнек – бұл декоративті-сәндік өнердің түрі, әшекейлеу және безендіру мақсатында қолданылатын суреттер, сызықтар мен тұтастай өрнектердің жиынтығы. Қазақ халқының ою-өрнектері табиғат пен тіршілікке деген терең сыйластықты, ұлттық дүниетаным мен сенімдерді бейнелейді. Ою-өрнектер көбінесе тұрмыстық заттар мен киімдерде, кілемдер мен төсеніштерде, тіпті қолөнер бұйымдарында да кездеседі.

Ою-өрнектердің түрлері өте көп, мысалы, «қошқар мүйіз», «құс қанаты», «түйетабан», «шешек» тәрізді өрнектердің әрқайсысының өзіндік мағынасы мен тарихы бар. Бұл өрнектер табиғат құбылыстарынан, жануарлар мен өсімдіктерден, тіпті адам өмірінің түрлі кезеңдерінен шабыт алумен жасалған.

Балабақшада ою-өрнекпен таныстырудың маңызы

Балабақша – баланың алғашқы білім ала алатын орны, мұнда олар болашаққа бағытталып, өмірге бейімделеді. Ұлттық құндылықтарды балалардың санасына сіңіру, олардың бойында ұлттық рухты қалыптастыру – педагогтардың басты міндеті. Ою-өрнек арқылы баланы қазақ халқының өнеріне, дәстүріне қызықтырып, оларға осы өнердің маңызын түсіндіру өте маңызды.

Балаларға ою-өрнектің қолдану тәсілдерін үйрету – олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға, қолдың ұсақ моторикасын жетілдіруге, кеңістіктік ойлауын қалыптастыруға көмектеседі. Сонымен қатар, бұл жұмыстар балалардың эстетикалық талғамын арттырып, көркемдік дағдыларын дамытады.

Ою-өрнектерді балабақшада қолдану тәсілдері

1. Ою-өрнектерді бейнелеу

Балабақшада балаларға ою-өрнектердің негізін түсіндіру үшін, алдымен ою-өрнектердің негізгі түрлерін көрсетіп, олардың қандай мағына беретінін айтып беру қажет. Балалар қарапайым ою-өрнектерді қағазға салып, түрлі түсті бояулармен бояп, өз қолдарымен шығармашылық жұмыстар жасай алады. Бұл әдіс балалардың эстетикалық сезімін дамытып, ұлттық өнерге деген сүйіспеншілігін арттырады.

2. Ою-өрнекпен безендіру

Балалар ою-өрнектерді тек қағаз бетіне ғана емес, түрлі заттар мен мата беттеріне де салуды үйренуі мүмкін. Мысалы, балаларға ою-өрнектерді матаға салып, оларды киімдер мен сөмкелерде қолдану туралы түсінік беру. Бұл жұмыстар олардың қолөнеріне қызығушылығын арттырып, шығармашылық ойлауын дамытады.

3. Ою-өрнектердің құрылымы мен түрлерін зерттеу

Балабақшада ою-өрнектердің әр түрлі түрлерін балалармен бірге зерттеу өте тиімді. Олардың символикалық мәнін түсіндіру арқылы балаларға қазақ халқының дәстүрлері мен мәдениетін тереңірек таныстыруға болады. Мысалы, «қошқар мүйіз» оюының мағынасын айтып, оны қалай қолдануға болатынын көрсету балалардың қызығушылығын оятады.

4. Ою-өрнектерді табиғатпен байланыстыру

Ою-өрнектердің көпшілігі табиғаттан алынған. Сондықтан балаларға табиғатта кездесетін өсімдіктер мен жануарлардың бейнелерін, мысалы, гүлдер, жапырақтар, құстар және басқа да табиғи элементтерді ою-өрнектерде қалай бейнелейтінін көрсету өте қызықты болады. Бұл балаларға табиғатпен үйлесімділікті және оны құрметтеуді үйретеді.

5. Әңгімелер мен ертегілер арқылы түсіндіру

Ою-өрнектерді сән ретінде таныстыру барысында балабақша тәрбиешілері балаларға ою-өрнектердің шығу тарихын, олардың мағынасын айтып беретін әңгімелер мен ертегілерді қолдануы мүмкін. Мұндай әдіс балалардың есте сақтау қабілеттерін дамытып, ою-өрнекке деген қызығушылықты арттырады.

Қорытынды

Ұлттық құндылықтарды сақтап, оны ұрпақтан ұрпаққа жеткізу – қазақ халқының тарихындағы маңызды міндеттердің бірі. Балабақшада балаларға ою-өрнектің қолдану тәсілдерін үйрету, оларға ұлттық мәдениеттің терең мағынасы мен сұлулығын түсіндіру арқылы оларды нағыз патриот етіп тәрбиелеуге болады. Бұл жұмыс балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға, ұлттық өнер мен мәдениетті құрметтеуге бағытталған маңызды қадам болмақ.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Ешенгазина А. С. ТҰЛҒАНЫҢ ҚҰНДЫЛЫҚТЫҚ БАҒЫТТЫЛЫҒЫНЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ. – 2020.
2. Құсаинов А. Қ. «Баланың дамуы» Алматы. Рауан, 2000.
3. Біртұтас тәрбие бағдарламасы.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.